

«Blue baby» oýnunyň howpy

Category: Kitapcy, Ylym we tehnologiya

написано kitapcy | 23 января, 2025

"Blue baby" oýnunyň howpy "BLUE BABY" ("MAWY BÄBEK") OÝNUNYŇ HOWPY

Internetde ölüme iterýän howply oýunlar ýene bir täze oýnuň çykmagy bilen üns merkezine düşdi. "Mawy balinadan" soñ "Momo", "Mariam" ýaly howply internet oýunlary satuwa çykarlypdy. Şindi bolsa çagalar üçin iňňän howply bolan "Blue baby" ("Mawy bäbek") oýny orta çykdy. Hünärmenler bu oýnuň çaltlyk bilen ýaýraýandygyna ünsi çekip, "Hakyky illýuziýa we gipnoz. Mundan beýlæk sosial mediýa arkaly çagalar munuň bendisine öwrülyär" diýdiler.

Birnäçe ýyl öñ orta çykandan bäri dünýä boýunça birgiden öz janyna kast etme wakalaryna sebäpkär hökmünde görkezilen "Mawy balina" oýny diñe Türkiýeden 142 ýaş oglan-gyzyň ölümüne sebäp boldy.

Çagalar üçin howply hasaplanýan oýunlaryň hataryna täzesi gelip goşuldy. Bir hammamda bolup geçýän "Mawy bäbek" oýny çagalara gorkuly pursatlary döredip, ölüme iterip bilýär. Oýun dünýäniň birnäçe ýerinde çagalara ýiti täsir etdi.

■ "Blue baby" oýny nähili oýnalýar?

Eýýämden oýnun abyny-tabyny alan çagalaryň aýtmagyna görä, oýun bir rowaýat esasynda gurnalan. Rowaýata görä, hammamyň gapysyny ýapyp, penjiräniň öñünde eliňizde bäbek bar ýaly hallanladyp, "baby blue, blue baby" diýýärsiňiz.

Muny 14-15 gezek gaýtalanyňyzdan soñ, özüňuzi eliňizde bäbek

bar ýaly duýmaga başlaýarsyňz. Eliňizdäki göze görünmeýän bábek biraz wagtdan soň ösgün dyrnaklaryny siziň goluňyza batyrýar. Eger bábegi zyňyp gaçmasaňyz, onuň ejesi "bäbegimi maňa ber!" diýip gygyrýar.

■ **Näme üçin çagalar üçin howply?**

Oýundan dek şo pursatda çykmaýan çagalaryň akyl saglygynda düýpli problemalar orta çykyp bilýär. Bu oýun "Jonatan Kalindo" atly oýnuň çäginde buýruk hökmünde berilýär we aňyny elden aldyran oýunçynyň bulary ýerine ýetirmegi talap edilýär. "Jonatan Galindo" oýny Facebook Messengerden hat ýazyşma arkaly oýnalýar. "Momo" oýnunda bolşy ýaly, siziň ýazyşýan kişiňiz siz barada käbir maglumatlardan habarly. Töweregiňdäki käbir duran zatlary size aýdýar, soňabaka kiber diýdimzorluga yüz urýar. Ses effektleri goýberlip, oýunçy zol-zol tisginip durar ýaly edilýär. Gysga pursatlyk wideo epizodlar goýberilýär. Şular ýaly usullar bilen çagalar gorkuzylýar.

■ **"Blue baby" oýnunyň adam aňyna ýaramaz täsiri bar**

Sosial mediýa boýunça hünärmenler internetde "Blue baby" oýun programmasynyň beýleki oýunlardan tapawutlylykda has çalt we giňden ýaýraýandygyny aýdýarlar. "Blue baby" oýny gaty bir täzeligem däl. Ol öñdenem bar bolan, emma hazır üns merkezine giren oýun. Ol sosial mediýa arkaly adamyň beýnisini "amigdala" diýilýän gaýgy-ünjä we gorka iterip, ses, keşp we multimediyá ýaly ýardam beriji serişdeler arkaly ýiti täsir edýär.

Sosial mediýa häzirki wagtda şular ýaly tapgyrlaýyn howply oýunlary dolanşyga girizmekde diýseň amatly serişdä öwrüldi. "Mawy balina", "Momo", "Mawy bábek" ýaly sanly (sifrowoý) illýuzion esasly oýunlara garşy ene-atalar ätiýaçly bolup, gelejegimiziň umydy bolan bala-çagalarymyzy mundan uzak tutsalar gowy bolardy. Bular ýaly oýunlarda deň-duş dost-ýar faktory ilkinji üns bermeli zatlaryň biri bolup öňe çykýar. Yetişip gelýän çagalarymyzyň tirkeşyän ýa-da basdaş deň-duşlary biri-birlerine özlerini görkezjek bolup azara galmaga

ýaltanmaýarlar. Şonuň üçin çagalar özleri-de bilmezden öñe saýlanma, götergilenme, bäsdeşlik duýgularyna özlerini aldyryp, tapgyrlaýyn ýagdaýda howply internet oýunlarynyň toruna düşýärler.

■ **Tapgyrlaýyn howply oýunlar**

"Blue baby" oýnunda çagalar ýuwaşlyk bilen gorkuzylýar. Bu 12-15 ýaş aralygyndaky çagalar üçin hasam täsirli.

Mundan öñ "Mawy balina" WhatsApp arkaly ýaýran bolsa, "Blue baby" häzir TikTok, Facebook, Messenger we Instagram arkaly giňden ýaýrady. Bu oýun "Jonatan Galindo" atly galp hasapdan ýaýran programma.

Çagalar belli bir wagtdan soñ oýnuň dowamynda özlerine näme buýruk berilse, şonu-da ýerine ýetirýärler. Hünärmenler şonuň üçin oňa "tapgyrlaýyn howply oýunlar" adyny berdiler.

"Blue baby" oýny goluňa ownuk şikesler (kiçijik kesikler, sypjyryklar) bermek bilen başlaýar, "özüňe kast et, zyýan ýetir, dostuň bir synasyny kes" ýaly iniňi tisgindiriji gorkunç we tragiki görkezmeleri ýerine ýetirmäge čenli alyp barýar.

■ **Çagalaryňz bilen köpräk gyzyklanyň, olara haý-küş etmäge ýaltanmaň! Çagalar biziň ýagty ertämizdir we ýurdumyzyň röwşen gelejegidir**

Bu babatda ilkinji iş ene-atalaryň paýyna düşýär. Ene-atalar çagalarynyň telewizora, kompýutere, internete, telefona berýän wagtyny tertibe salmaly. Bu diýildigi, çagalary döwrüň tehnologiýasyndan mahrum etmeli diýildigi däl. Gaytam, olara wagt bölüp bermeli, emma telewizor, kompýuter, internet, telefon ýaly närseleriň adamýň durmuş şertlerini ýeňilleşdirmäge ýardam berýän serişdelerdigini dogry düşündirmeli, olardan ýerlikli peýdalananmagy öwretmeli. Häzirki döwrüň çagalaryna internet medeniýetini we internetde özüni nähili alyp barmalydygyny öwretmek hökmany. Çagalar – eger inernet, telefon we ş.m. zatlar ylym-bilim, edebiýat we sungat, söwda üçin peýdalanylanda, onuň berýän peýdasynyň

çäksizdigine, tersine ýaramaz maksatlar üçin ulanylanda zyýandan başga zadyň ýokdugyna, kanuny jogapkärçiliklere, hatda öwezini dolup bolmajak uly ýitgilere hem äkidip biljekdigine düşünmelidirler.

"Blue baby" oýny hasam köp gije ýarymdan soñ 02:00-05:00 aralygynda ýiti täsir edýär. Sebäbi "Mawy bæk" öýde hemmeler uklap ýatyrka, imi-salalygyndan we gijäniň berýän gorkusyndan peýdalanyar. Şonuň üçin ene-atalar çagalarynyň özlerini alyp baryşlaryny ünsden düşürmeseler gowy bolar. Çaga şeýle ýagdaýa düşen wagty, tapgyr-tapgyr berlen buýruklyry ýerine ýetirmäge özünü borçly duýýar. Eger muny ýerine ýetirmese, garşysyndaky ol barada bilýän zatlaryny ýaýradaryn diýip gorkuzýar. Sms ýazan kişi çagalary olaryny ene-atasyna zyýan bererin diýip haýbat atýar. Çaga hem beýle ýagdaýlara düşmejek bolup gorkunjyna tapgyrlaýyn oýnuň içine girenini bilmän galýar we geň-taňsy hereketleri edip başlaýar.

Çaga şeýle ýagdaýa uçran wagty gorkýar, muny ene-atasyna aýtmakdanam çekinýär. Şonuň üçin çagalarynyzy özüñize dost ediniň, olar size hiç bir ýagdaýda garşylaşan zadyny aýtmakdan çekinmesin. Çagalarynyz haýsy internet programmalaryna galp atlar (nik) bilen girýär, haýsysyna hakyky ady bilen girýär, nirede näme ýazýar, kim bilen näme ýazyşýar... bularyň barsyna esewan ediň. Eger çagaňza howp salýan bir ýagdaýa duş gelen ýagdaýyñzda kiber jenaýatlara garşy göreşýän ýörite gulluklara yüz tutmaga ýaýdanmaň.

Taýýarlan: Guwanç MÄMILIÝEW. Ylym we tehnologiya